

Kam kráčíš, ekumeno?

Quo vadis, ecclesia ecumenica?

Ekumenické hnutí křesťanských církví považují za hnutí, které vzniklo z Ducha svatého. Slova o jednotě Kristova těla máme v Bibli od samých počátků církve. Byl to ale dobrý a svatý Boží Duch, který nově vnukl mnoha křesťanům touhu o jednotu usilovat a rozvíjet ekumenické hnutí. Toto hnutí hraje důležitou roli v životě křesťanských církví. Když se díváme na západ slunce, můžeme vidět široké spektrum barev. Podle místa pozorování je možné vidět různá zbarvení oblohy. Jeden člověk nevidí všechny odstíny, celé spektrum barev. Boží slovo nás učí, že každý poznává částečně. Můžeme to číst v 1K 13,12: „Nyní vidíme jako v zrcadle, jen v hádance, potom však uvidíme tvář v tvář. Nyní poznávám **částečně**, ale potom poznám plně, jako Bůh zná mne.“

Jsem vděčný za to, že patřím k církevní tradici, která se zrodila z **probuzeneckého hnutí**. Ekumenické hnutí se zrodilo z duchovních probuzení, která bývala programově nadkonfesijní a nadnárodní.¹ Z těchto důvodů vznikla v roce 1846 v Londýně Evangelická aliance a s ní spojený nadkonfesijní Alianční týden modliteb. Od té doby se začali křesťané různých denominací scházet každoročně k modlitbám. Dále mě k ekumenismu vede **dědictví domácí české reformace**, které ve své bratrské podobě vykazuje mnoho ekumenických snah a dosahuje vrcholu v díle J. A. Komenského. Tento teolog, biskup a pedagog v době strašné třicetileté války a sám v exilu, byl ochoten spolupracovat i s jezuitou, pokud půjde o šíření Kristova evangelia.² Tím se dostávám ke třetímu důvodu, který mě vede k ekumenické práci. Jde o vliv misie na život církve. **Novodobé ekumenické hnutí se zrodilo na živné půdě misijních snah**. Loni proběhly v Edinburghu oslavy stoletého výročí nezapomenutelné konference z roku 1910. Tehdy se poprvé v historii setkali zástupci nejrůznějších církví na světové misijní konferenci. V návaznosti na Edinburgh pak vznikl *International Missionary Council* - Mezinárodní misijní rada, která byla po celá léta místem ekumenického misijního dialogu a společné služby. V roce 1961 splynula se Světovou radou církví (v roce 2011 je připomínáno 50. výročí tohoto spojení na Valném shromáždění SRC v New Delhi). Byly to právě snahy nést evangelium a sloužit i v zemích, ve kterých ještě křesťanství nebylo, nebo bylo velmi slabé. Tyto misijní snahy daly do pohybu velké hnutí, které se podílelo na evangelizaci i sociální práci, na teologické reflexi, na překladech Bible do národních jazyků, na dialogu s jinými náboženstvími atd.

Z těchto důvodů je pro mě ekumenické hnutí stálou výzvou a za léta, která jsem v něm prožil, jsem se mohl učit mnohému od svých duchovních sourozenců, jejich teologických důrazů, církevních tradic a jejich spirituality. Není pochyb o tom, že ekumenismus kromě radosti a inspirace může přinést i

¹ Srov. FILIPI, P.: Církev a církve. CDK, Brno 2000, s. 124n

² Srov. v Komenského spisu *Clamores Eliae*, In: ČERNÝ, P.: Protireformace v pohledu Jana Amose Komenského. Nепublikovaná práce na KEBF, Praha 1972, s. 43. Srov. též HAVRÁNEK, A.: Komenského ekumenický balvan. In: Sedm statí o Komenském. (Sborník), KEBF, Praha 1971

různá zklamání. Jsme lidmi zápasícími s hříchem a ani ekumenické hnutí není ušetřeno porušenosti a omylů. To ale nemůže být důvodem k tomu, abychom přeslechli Ježíšovou prosbu „*aby všichni byli jedno jako ty, Otče, ve mně a já v tobě, aby i oni byli v nás, aby tak svět uvěřil, že jsi ty mne poslal.*“³ Nemůžeme pominout ani apoštolské učení o tom, že je „*jeden Pán, jedna víra, jeden křest, jeden Bůh a Otec všech, který je nade všemi, skrze všechny působí a je ve všech.*“⁴

Těmto biblickými texty se dostáváme do současného ekumenického zápasu. Myslím, že se mnozí shodujeme v tom, že plněji poznáváme Krista a své poslání v tomto světě v průsečíku ekumenického sdílení, dialogu, exegeze, hermeneutiky i modliteb. Mladé církve se stále více obracejí do starokřesťanské církevní tradice. Jako reprezentanta tohoto směřování bych mohl uvést např. prof. Thomase C. Odena, který se řadí mezi evangelikální teology a který je hlavním editorem monumentálního díla – 29 svazků *The Ancient Christian Commentary on Scriptures* (ANCS).⁵ Jedná se o jedinečné dílo – komentář k Písmu ze zdrojů autorit doby patristiky. Na druhou stranu si dnes můžeme povšimnout, že staré církve se více zajímají o církve mladé. Římskokatolická církev i Světová rada církví vedou seriózní dialog např. s mladými letničními církvemi. Do toho všeho působí stovky a stovky nejruznějších misijních společností a hnutí duchovní obnovy, které jsou dalšími hybateli ekumeny.

V současné době můžeme hovořit o **dvou typech ekumenismu**. Jedním proudem je tzv. **duchovní ekumenismus**, jak ho nazývá např. kardinál Walter Kasper.⁶ Jde o spolupráci v duchovní sféře. Společně čteme a exegetujeme Písmo, společně se modlíme, společně sdílíme své duchovní zkušenosti. Na této cestě překvapivě zjišťujete, že si v mnohém můžete rozumět s některými lidmi z jiné církve třeba lépe, než s lidmi z církve vlastní. Tento ekumenismus se neptá na konfese, na jurisdikci, na teologické rozdíly, ale jde mu o široký proud života z Ducha svatého. Do této souvislosti bych zařadil i tomuto Valnému shromáždění ERC komisí pro ekumenismus předloženou *Ideovou deklaraci ekumenického hnutí*. V této deklaraci můžeme najít vyjádření potřebného vzájemného respektu a touhu učit se jeden od druhého.

Je ale také **druhá cesta ekumenismu**, která je reprezentována např. hnutím *Faith and Order*, Víra a řád. Tomuto hnutí jde o porovnání exegetických výsledků a hermeneutických přístupů. Jde mu o porovnání konfesí a církevních řádů. Jde mu o **teologický dialog** nad pojetím úřadu v církvi, nad pochopením ordinace, svátostí apod. Jako příklad můžeme uvést tzv. Lidské dokumenty ekumenické konvergence. V našich podmínkách jsme nedávno na teologickém fóru začali dialog o ekumenické eklesiologii na téma: Kde je církev? Čím je církev konstituována?⁷

Domnívám se, že *Charta ecumenica*, kterou se řada našich církví zavázala k ekumenické spolupráci a dialogu na základě vzájemné úcty a respektu, se

³ J 17,21

⁴ Ef 4,5-6

⁵ Vydává IVP Academic, Downers Grove, IL

⁶ KASPER, W.: *Duchovní ekumenismus: Praktické podněty k jeho uskutečňování*. Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2008

⁷ Teologické fórum na téma: Kde je církev? Ekumenická eklesiologie. Čím je církev konstituována? Pořádalo Sdružení evangelikálních teologů v Praze 3. 10. 2011

dotýká obou nastíněných přístupů – duchovního (spirituálního) ekumenismu i ekumenismu víry a řádu.

Jak pokračovat dál? Kam kráčíš, ekumeno dnes? Ve zprávách ze světových ekumenických grémií v posledních letech čteme o něčem, co připomíná aktivitu nepřítel, který v noci na pole rozesel koukol. Jakoby se dostal do motoru ekumeny písek. Někdy se vyhrožuje odchody z Konference evropských církví, ze SRC, jindy někteří opravdu odejdou. Některé ekumenické dokumenty jsou velmi neurčité, řekněme přímo „neslané a nemastné“. Ekumena jakoby postrádala novou dynamiku, vzájemný respekt a touhu po spolupráci. Někdy rozdělují politické pohledy, politická orientace, jindy rozděluje ekonomika (církev chudé a církev bohatší). Rozdíly se objevují také v etice a samy církve se štěpí v otázkách, jako jsou např. ordinace žen, žehnání homosexuálním partnerstvím, soužití mimo manželství, rozvody, bioetika, zapojení laiků aj. Jednota zdaleka není ani v uznávání tzv. kanonického teritoria, tzn., zda všechny křesťanské církve mají mít svobodu působit v jakékoli části globálního světa, nebo zda je možné povědět, že některé církve mají v určitém prostoru výsadní postavení.

Zdá se, jakoby světová ekumena zamrzla a byla v určité krizi, jak se domnívají např. autoři Světovou radou církví nedávno vydaného 3. svazku „Historie ekumenického hnutí“.⁸

Jak dál v české ekumeně? Kudy máme jít dál? Máme se soustředit pouze na duchovní ekumenismus? Máme mluvit jen o tom, v čem se shodujeme? Nebo se máme zabývat také ekumenismem víry a řádu? Ideová deklarace ekumenického hnutí, se kterou přichází komise ERC pro ekumenismus a jeho další směřování, vyzývá toto 8. Valné shromáždění Ekumenické rady církví a všechny členské církve, aby upřednostnily a podtrhly: „**Praktický společný život církví v ekumeně**“. Jde o to, aby se jednotlivé náboženské obce, sbory, společenství, sdílely o svých společných projektech (konkrétně je navrženo prostřednictvím článků, fotografií a svědectví).

Dále je třeba **dělat něco společně (projekty)**. Navrženy jsou jmenovitě: Modlitba za domov, Alianční týden modliteb, Týden modliteb za jednotu křesťanů, kaplanské služby v armádě, ve věznicích, ve zdravotnických zařízeních, příprava kaplanů policejních.

Misie a evangelizace českého národa. Nedávno provedený sociologický průzkum mezi mladou generací přinesl překvapující a pro někoho možná až šokující výsledky. 76% středoškoláků se považuje za spirituální (věří v něco či tuší něco).⁹ Je zde jistý zájem o duchovní věci mezi mladou generací. Kdo těmto lidem na cestě hledání pomůže? Budou to křesťanské církve, nebo do zmíněného prostoru vstoupí nejrůznější sekty, okultní a esoterické skupiny?

Společná realizace (případně podpora) konkrétního projektu ve „třetím světě“. Ať chceme, nebo nechceme, patříme k bohatší části světa. Musíme se ptát, koho jsme nasytili, zda jsme navštívili nemocné, vězněné, zda jsme

⁸ BRIGGS, J., ODUYOYE, M. A., TSETISIS, G. (Eds.) *A History of the Ecumenical Movement*. (Volume 3) 1968-2000. WCC, Geneva 2004, p. 670n

⁹ HAMPLOVÁ, D. a FRIEDRICH, S.: Zpráva z výsledků průzkumů o religiozitě české mládeže. KAM a ČEA. Zpráva je dostupná na: <http://www.kam.cz/pruzkum-religiozity-mezi-studenty.html>

povzbudili zemdlené, zda jsme někoho oblékli? České církve se musejí podílet na evangelizaci a sociální práci v zemích, kde je to zvláště naléhavé.

Společná výuka ekumenismu napříč teologickými fakultami a učilišti. Představuji si to tak, že necháme zástupce jednotlivých církevních tradic a proudů, aby sami vysvětlili své pojetí a důrazy. Nebudeme to dělat za ně, ale budeme vyučovat ekumenismus a umožníme autentické vstupy. Tak odstraníme některé předsudky a umožníme lepší pochopení odlišných církevních tradic.

Jestliže v Edinburghu v roce 1910 byly církve přivedeny k sobě evangelizací a sociální prací, pak se to může opakovat také i dnes. Jestliže misie je svým způsobem matkou teologie a zároveň motorem ekumeny, může naše evangelizace a misie pomoci našim církvím v ekumenické spolupráci a sblížení.

Dnes se ukazuje, jak je důležitá kontextualizace evangelia (zasazení a oblečení evangelia do kontextu naší doby). Proto ekumenická teologie usiluje o vzájemný rozhovor mezi kontextualizacemi jednotlivých církevních proudů. To má velký vliv na ekumenu. Tyto kontextualizace se totiž nemusejí vůbec krýt s rozdíly konfesijními.

Domnívám se, že většina z nás dnes vidí, že jeden konfesijní a eklesiální útvar nemůže naplnit všechny potřeby a nést evangelium celé společnosti. Vždy jsem znovu a znovu překvapen, jak někteří lidé najdou svůj duchovní domov (často po dlouhé pouti a mnoha experimentech) a zakotví v jiné církvi, než v té, kde se poprvé setkali s evangeliem. Dnes je doba, kdy zde již nejsou odsudky druhých církví. Církve ERC, které drží trojiční bázi, se neodsuzují a těší se z dobrých věcí v jiných eklesiálních útvarech. Jedná se o jednotu v různosti.

Ukazuje se, že v české ekumeně se osvědčil určitý typ **federativního pojetí ekumenismu**, kdy každá církev má svou vlastní zodpovědnost a cestu. Církve jednájí nezávisle, ale přitom se spojují k větším akcím, ať už jde o projekty evangelizační či sociální. Zde již bylo mnoho dosaženo a mnohé možnosti jsou ještě před námi. Potvrzuje se, že federativní model má v sobě skrytý větší ekumenický potenciál, než se kdysi myslelo a může se stát významným nástrojem jednoty.¹⁰

Někde dokonce již prosvítá **model vzájemného uznání** a to tam, kde si jednotlivé církve vzájemně uznávají svátosti a ordinovaný úřad. To se mnohde již uskutečňuje – např. v Leuenberském hnutí protestantských církví v Evropě.

Pokud bychom se vydali pouze cestou vzájemného uznání a teologického dialogu, stranou by se dostala otázka misijní služby a nejšířšího poslání církve. Z tohoto důvodu jsem přesvědčen, že je třeba pracovat na obou frontách. Musíme dále rozvíjet spolupráci v misijních projektech. Zároveň je ale třeba vést dialog biblicko–teologický a hermeneutický. V našich podmínkách bychom se mohli více zaměřit na platformu, kterou pro většinu církví tvoří nicejsko-cařihradské vyznání víry. Toto vyznání je samozřejmě daleko širší, než stručná trojiční báze SRC a ERC, kterou máme ve svých stanovách. Pozoruhodný teolog Miroslav Volf napsal, že v této době nemůže církev existovat v singuláru.¹¹ Ano, je pouze jedna Kristova církev, ale tato církev žije a působí v celé řadě

¹⁰ Srov. FILIPI, P.: *Církev a církve: Kapitoly z ekumenické eklesiologie*. CDK, Brno 2000, s. 159

¹¹ Citováno In: FILIPI, P.: (2000), s. 176

eklesiologických projevů a struktur. Aniž bych chtěl omlouvat rozdělenost církví, je dobré si povšimnout, že také v novozákonních sborech existovala pestrá rozrůzněnost a že jednotlivé ekklésie se vyvíjely specifickým způsobem (Jeruzalém, Antiochie, Efez, Korint atd.). Je dnes těžké zjistit, jaká byla v poapoštolské době skutečná rozmanitost jednotlivých církví např. v jednom městě. Nový zákon slovem ekklésia označuje i domácí církev. Důležité je, zda dnes budeme spolu čestně spolupracovat a necháme Ducha svatého, aby nás formoval a vytvářel další způsoby našeho ekumenického společenství. I dnes jde o Kristovo tělo, tělo ukřižované a lámané, ne ještě tělo oslavené. Církev jako tělo žije svůj kříž a nese také kříž své nejednoty a to nejen mezicírkevně, ale třeba i uvnitř v jednom sboru, farnosti, v jednom staršovstvu. Tento kříž rozdělenosti a zápasu o jednotu ponese až do chvíle konečného naplnění. Proto vás v této adventní době zdravím slovy: Maranatha! Pane přijď.

Pavel Černý

Referát přednesen na 8. Valném shromáždění Ekumenické rady církví v ČR
ve františkánském klášteře, Praha – Loreta, 30. 11. 2011